

Document 4. Inlopen van het woningtekort en specifieke woningen voor ouderen

Volkshuisvesting

De volkshuisvesting is een goed voorbeeld van de geruisloze manier waarop een belangrijke publieke taak aan 'de markt' werd overgedragen en waar nu de wrange vruchten van worden geplukt.

Tot in de jaren '90 werd door rijk, provincies en gemeenten gezamenlijk een volkshuisvestingsbeleid gevoerd. De rijksoverheid stelde een Nota Ruimtelijke Ordening op waarin bevolkingsprognoses werden gepubliceerd en de spreiding daarvan over oude en nieuwe stedelijke gebieden in het land, samenhangend met aan te leggen of uit te breiden verkeersverbindingen en bedrijventerreinen voor werkgelegenheid. In provincies werden deze ruimtelijke aanwijzingen vertaald in ruimtebehoefte waarin 10 – 15 jaar vooruit werd gekeken. Voor de woningbehoefte was dat niet zo moeilijk: de bestaande woningvoorraad was bekend en alle nieuwe woningzoekenden waren al geboren. Alleen over de migratie en sterfte (gemiddelde ouderdom) moesten aannames worden gedaan. In streekplannen werden de bevindingen gedetailleerd aangegeven met uitbreidingslocaties voor de verschillende functies: wonen, werken, recreëren en verkeersverbindingen enz. Gemeenten gingen vervolgens aan de slag om dat in bestemmingsplannen vast te leggen waardoor ook de bewoners op de hoogte waren van de plannen en daar indien nodig protest tegen konden aantekenen. De resultaten van deze werkwijze kennen we nog steeds: de groeikernen die werden aangewezen (Zoetermeer, Lelystad, Almere, Nieuwegein, Oude Rijn, Carnisselande, Kop van Zuid, enz.) en de 'Vinex wijken' (VINEX= Vierde Nota ruimtelijke ordening Extra) die daarin werden aangelegd.

Aan deze gedegen wijze van ruimtelijke planning, waar Nederland om bekend stond en waarvan de resultaten jaarlijks nog bewondering oogsten van vele buitenlandse toeristen, is in 2010 definitief een einde gekomen met de opheffing van het ministerie van VROM (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu). De taken werden verdeeld over andere ministeries (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie). En sindsdien zijn er geen Nota's Ruimtelijke Ordening en streekplannen meer gemaakt. Dat was niet meer nodig omdat 'de markt' dat zou overnemen.

Woningtekort nu

Volgens Primos (een prognosemodel op gemeente- en buurniveau voor bevolking, huishoudens en woningvoorraad) stijgt het woningtekort in 2023 van 3,9% naar 4,8%. Per 1 januari 2031 groeit het aantal huishoudens naar verwachting met 110.000 meer dan in een vorige prognose. Dit komt door 'huishoudverdunding' (minder personen per huishouding), ouderen die langer thuis wonen en extra bevolkingsgroei als gevolg van migratie. Tot en met 2030 zullen in totaal 981.000 woningen **extra** nodig zijn. Dat zijn er 45.000 meer dan in de regionale Woondeals zijn afgesproken en 81.000 meer dan het programma Woningbouw. In 2022 zijn ruim 90.000 woningen toegevoegd aan de voorraad. Het streven is om per jaar 100.000 nieuwe woningen te bouwen. De gemiddelde doorlooptijd voor nieuwbouw is momenteel ongeveer tien jaar. De productie van 100.000 per jaar vereist dat plannen klaarliggen of in voorbereiding zijn voor alle locaties voor die enorme productie. Die plannen zijn er echter onvoldoende waardoor het woningtekort op afzienbare tijd niet wordt opgelost en zelfs zal stijgen.

Hieruit blijkt dat een decentrale vrije markt, die in 2010 aan de wieg stond van het tekort, zeker geen oplossing kan bieden. Regie van de centrale overheid is nodig. Centrale ruimtelijke ordening is voorwaarde om zorgvuldige afwegingen te maken van alle maatschappelijke belangen (natuur, landbouw, wonen, klimaatrisico en duurzaamheid) die uitvoerbare plannen opleveren om het woningtekort op te lossen.

Voorlopig zijn er geen aanwijzingen in 'de politiek' om het vermarkten van de publieke sector Volkshuisvesting terug te draaien. Ook in de vorming van een nieuw kabinet is het wellicht geen thema!

Huisvesting ouderen

Volgens het demissionaire kabinet zal over twintig jaar het aantal 65+'ers met meer dan 40% zijn toegenomen. Het aantal 80+'ers neemt nog sterker toe. Naar schatting zijn er in 2040 1,6 miljoen mensen die 80 jaar of ouder zijn, dat is twee keer zoveel als nu.

Met het veranderen van de gemiddelde leeftijd van de bevolking verandert ook de behoefte aan woonruimte. Er zijn woningen nodig die aansluiten bij de wensen en behoeften van ouderen. Woningen met comfort en gebruiksgemak, in de buurt van voorzieningen en met voldoende mogelijkheden om anderen te ontmoeten en om te bewegen. Door woningen op maat voor de ouderen te bouwen wordt ook een hele verhuisketen op gang gebracht.

Gezinnen met jonge kinderen kunnen gebruikmaken van de vrijgekomen woningen, die op hun beurt weer een passende woning voor een starter achterlaten.

De afgelopen jaren hebben veel gemeenten, woningcorporaties, zorg- en welzijnsorganisaties, zorgkantoren, ouderen en marktpartijen, waaronder institutionele beleggers, zich ingezet om te komen tot voldoende geschikte woningen. Toch zijn er nog veel ouderen die geen woning kunnen vinden die bij hen past. In het programma Wonen en zorg voor ouderen werken de ministeries van BZK en VWS intensief samen om aan de behoefte aan woonruimte voor ouderen te voldoen. Het programma beoogt:

1. Het versnellen van de woningbouw.

Van de 900.000 woningen die tot en met 2030 worden gebouwd, zijn minstens 290.000 woningen geschikt voor ouderen.

2. Ouderen informeren en ontzorgen en de doorstroming verbeteren.

Ouderen moeten in de voor hen geschikte woningen terecht komen. Toename van het aantal verhuisbewegingen van ouderen bevordert bovendien doorstroming in de algehele woningvoorraad.

3. Een leefomgeving realiseren die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.

Naast de woning wordt ook de leefomgeving aangepast aan oudere bewoners, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.

Maar ook dit programma blijft gebakken lucht als er geen centrale planning aan wordt gekoppeld. En daar is helemaal geen sprake van!!

Het RIVM heeft uitgaande van recente demografische cijfers berekend hoeveel meer plekken in een verpleegtehuis nodig zullen zijn tot 2030. Dat zijn 55.500 plekken meer als de verblijfsduur in het verpleeghuis mee stijgt met de levensverwachting en 30.700 indien de verblijfsduur in het verpleeghuis gelijk blijft bij een toegenomen levensverwachting. In het laatste geval stromen mensen met deze zorgvraag op een later moment in bij het verpleeghuis.

De stuurgroep "Wonen en zorg voor ouderen" stelt vast na onderzoek naar de overlap van de behoefte aan verpleegzorgplekken en geclusterde woonvormen dat een uitbreiding met 40.000 verpleegzorgplekken noodzakelijk is voor de periode t/m 2030.

Kortom ook hier veel onderzoek, veel werk voor 'de Amsterdamse Zuidas', maar geen centrale planning om de gewenste doelstellingen te bereiken.

De rol van de vakbeweging

In het huisvestingsvraagstuk, één van de primaire behoeften van de mens, zien we dat 'de politiek' niet bij machte, niet van plan is, dat op te lossen. Ook de partijen niet die zeggen of menen de belangen van de werkende bevolking te behartigen. Dat ze niet de kracht hebben besluiten terug te draaien die het probleem hebben veroorzaakt.

De kracht van de vakbeweging is dat ze politieke verschillen kan overwinnen omdat die uitgaat van de belangen van hen die van inkomen uit arbeid afhankelijk zijn, de werkenden en gepensioneerden. De vakbeweging is in beginsel dus in staat mensen (en hun specifieke belangenorganisaties bijv. de woonbond) op die belangen, bijv. de huisvesting, te bundelen.

En doet FNV dat? Stelt FNV het gebrek aan **centrale** ruimtelijke planning aan de orde als oplossing voor het woningtekort? Stelt FNV het gebrek aan planning aan de orde om het tekort ouderenwoningen en verpleegzorgplekken op te lossen?

Het antwoord luidt helaas dat FNV op het gebied van huisvesting niets te melden heeft en dat FNV-Senioren zich m.b.t. huisvesting en zorg voor ouderen zich uitsluitend op de WMO richt. Werk aan de winkel dus voor de Sector Senioren, een nieuwe Vakbond Senioren of Netwerk!